

Gyutai Csaba

Országépítés Erdélytől Lendváig

Makovecz Imre 1935-ben ugyan Budapesten született, mentalitásában mégis igazi zalai embernek tekinthető. Életének első tíz évét Nagykapornakon, nagyszüleinél töltötte, ahol megismerkedett a vidéki élettel, a paraszti munkákkal és megérintette a hely szelleme, nagy hatást tett rá a csodálatos táj és a zalai gondolkodásmód. Később mindezekért szívesen jött vissza dolgozni, tervezni, építeni megyénkbe. A Műszaki Egyetem elvégzése után kezdeti munkái, mint a berhidai vendéglő, vagy a velencei Cápa étterem még markáns, expresszív formákat mutatnak, a modern skandináv építészeti felfogást követve. A 60-as évek második felétől formálódik és kezd sajátossá válni építészeti eszköztára, melyet a természetes anyagok használata határoz meg: a kőé, a fáé, a nádé. Ez a folyamat már erőteljesen jelentkezik a tatabányai csárda

épületén. A 70-es évek elején - az 1973-ban átadott sárospataki Művelődési Házra gondolhatunk - már teljes vértetében áll előttünk a makoveczi alkotói világ, amely az épületek belső térrendezésében sok faelemet használ, gyakran megmunkálatlanul teljes természetességében is. Néhány ég felé törő forma, a sajátos szakrális jelképrendszer és a nagy belső térrendszer sajátos stíluselemekké alakulnak. A 80-as évektől számos zalai épület tervezését vállalja: Bakon és Zalaszentlászlón Faluházat, Pethőhenyén templomot tervez, 2004-ben pedig Lendvára színházat álmodik. A világsikert a sevillai világkiállítás magyar pavilonja hozza meg számára, mely a világ legjobb építészei közé emeli. Az elmúlt években szívesen vállalkozott határon túli magyarok területeken településképet meghatározó épületek tervezésére - az erdélyi Csíkszeredán és Vargyason templomot tervez, a felvidéki Komáromba városközpontot varázsol. Tanítványai, követői, tisztelői létrehozzák a Kós Károly Egyesülést. A névadás nem véletlen, hiszen Makovecz Imre Kós Károlyt, vagy ahogy az erdélyiek ma is nevezik, az utolsó erdélyi polihisztort, szellemi elődjének tekinti. Kós amellet, hogy az egyik legjelentősebb magyar néprajzkutató volt, a székely népi építészet formáit felhasználva sajátos, de jellegzetesen magyar építészeti stílust is teremtett. Szép példa erre a Gyimes és Úz völgyében található magyar határlaktanya kialakítása, a sepsiszentgyörgyi Székely Múzeum megtervezése,

vagy éppen a budapesti állatkerti pavilonok és az óbudai református parókia épületeinek megépítése.

Kós Károly mindezek mellett még jelentős író is volt, a nevét viselő - a makovecki iskolát követő - építészcsoporthoz szakmai folyóirata egyik regényének címét, az Országépítőt vette fel. Ez sem véletlen, hiszen elbeszélő művében az erdélyi alkotó nem csupán Szent István életrajzot írt, hanem azt a gyötrelmes, nehéz, mégis minden igaz magyar ember lelkét megérintően szép folyamatot is plasztikusan ábrázolja, amelynek eredményeként első szent királyunk új országot teremtett, országépítő lett.

Makovecz Imre is a nagy elődhöz hasonló teremtő személyiség, a sajátosan egyéni építési arculat mellett kiváló irodalmár (több kötete is megjelent), markáns, konzervatív politikai gondolkodó és grafikusokat megszágyenítő tehetséggel rajzol, illusztrál. A házsongárdi temetőben nyugvó Kós Károly méltó utóda, ő is egyetemes tudós, művész, országépítő polihisztor. 1989-ben zalaegerszegi kiállításán már találkozhattunk terveivel, rajzaival. Akkor így fogalmazott:

„ - otthonokat, egyesületi házakat, templomokat kell építenünk önmagunknak

- a szemetet, a szennyvizet, útjainkat nekünk kell kezelni, ahogy magunk tettük azt évszázadokon át, vegyük birtokunkba saját utcáinkat, falvainkat, városainkat, gyárainkat, földjeinket, vegyük birtokunkba mindazt, ami a miénk, HAZÁNKAT”

Ő tartotta magát a 89-es elveihez. Minden épületének lényege, hogy közösséget teremtsen, hogy az építész a

saját eszközeivel szolgálja, összefogja a helyi társadalmat. Ezekben az épületekben van valami szakrális nyugalom, egyszerűen jó bennük lenni. Épített templomot, házat, művelődési otthont, színházat, országot, hazát. 89-ben még bízhatott az új honfoglalásban, azóta egy illúzióval szegényebbek lettünk, a víz és a levegő kivételével szinte minden idegen kézre került széles e honban.

Az idei januári egerszegi tárlat megnyitójára egy újabb üzenetet küldött, amely a polihisztor építész világszemléletének, művészi hitvallásának summázata:

„A magyarországi élő építészet falvak és városok újjáélesztésével foglalkozik Csengerőtől Dunaszerdahelyen, Veresegyházon, Komáromon át kis falvakig. Szemléletének lényege, hogy a haszon és agresszív tülekedés helyett, egy enervált pénzhatalom helyett, az eljövendő új világot képviselje. Így építünk családi otthonokat, templomokat, közösségi épületeket Lendvától Csíkszeredáig. Az eljövendő kor képviselőiként elvisszük a pénz és fegyver birodalmának kirekesztő és fullasztó létfeltételeit.

A mélyből kibontjuk és megjelenítjük azt az érvényes világot, amely a népdal, a népművészet ősi, máig érvényes világa.”

A makovecki univerzum nem valami ál-népies, avittan magyarkodó, nacionalista világ, hanem a „a mélyből kibontott, a népművészetben alapuló érvényes világ”, akárcsak a Kós Károly-i örökség, a mi világunk: igazi magyar világ.

Ezért érezzük közel magunkhoz, ezért szeretjük, ezért a miénk az egyetemes tudású Mester művészete.

